

Toto odůvodnění vychází z právně mylného výkladu zákona ve dvojím směru: Především přehlíží, že závadný výrok, úmyslně hanobící republiku samu a nikoliv pouze její jméno, může zakládati sice přečin podle Šu 14 č. 5 zák. na ochranu rep., nikoliv však přestupek podle Šu 20, který zde vůbec nemůže přijíti v úvahu. Skutkovou podstatu přečinu podle § 14 č. 5 nelze pak vylučovati, jak mylně činí nalézací soud, proto, že závadný výrok nevyvolal u posluchačů nepřátelského smýšlení proti republice, stačít, že hrubý a nízký výrok obžalovaného; zlehčující republiku mohl snížit její vážnost v očích přítomných — před nimiž ji obžalovaný hanobil — a této možnosti nelze vyloučiti, posuzuje-li se věc objektivně.

Rozhodnutí nejvyššího soudu z 16. září 1925
čj. Zm I 391/25-4.

L I T E R Á R N Í Z P R Á V Y.

Dr. Vladimír Solnař: **Neurčité odsouzení.** (Příspěvek k theorii reformačního systému se zvláštním zřetelem k československé osnově trestního zákona.) Doplněný zvláštní otisk z časopisu »Sborník věd právních a státních, ročník XXV., seš. 3—4, Praha 1925, 88 stran.

Dr. Solnař podal již druhému sjezdu českých právníků, konanému v Brně 1925, posudek o otázce neurčitého odsouzení. Nyní pak prohlubuje své tehdejší úvahy ve knize v nadpise uvedené.

Zmíniv se v úvodě o námitce činěné neurčitému odsouzení, že je nepřipustné, nevhodné a zbytečné, omezuje nejprve thema na neurčité odsouzení jako prostředek výchovy, maje za to, že neurčité odsouzení jako prostředek eliminací by vyžadovalo rozboru otázky boje proti zpětnosti, který by od vlastního problému odvedl příliš daleko. V § 1 »Trvání a způsob trestu« naznačuje, že odplatný trest je určitý jen, pokud jde o trvání, avšak nikoliv pokud jde o způsob, neboť v tomto směru je určován teprve výkonem. Reformní návrhy usilují jednak o to, aby způsob trestu byl určen již zákonem, jednak snaží se naopak zase přizpůsobiti trvání trestu jeho výsledkům; staví tudíž, pokud jde o neurčité odsouzení, jen neurčitost trvání vedle dosavadní neurčitosti způsobu, již chtějí omeziti.

V § 2 (»Neurčité odsouzení v trestním sy-

stému) připomíná především, že neurčité odsouzení — stejně jako podmíněčné propuštění a podmíněčné odsouzení — se snaží přizpůsobiti trestní reakci povaze pachatelově. V důsledku námitky, že neurčité odsouzení je zbytečné, zkoumá, lze-li je nahraditi jinakou uznanou institucí. Podmíněčné propuštění, které podle S. je náběhem k neurčitému odsouzení a jeho doplňkem, lze snáze srovnati s představou trestu odplatného než neurčité odsouzení, ale podmíněčné propuštění je institucí výjimečnou a jednostrannou. Jím může býti trest pouze zkracován; analogické prodlužování trestu přičilo by se příliš tradičním představám. Švédská osnova, která se snaží stanovit zkrácení trestu podmíněčným propuštěním jako pravidlo, obchází spíše problém a vyvolává nebezpečí dalšího zkracování průměrného trvání trestu. Spíše bylo by lze doporučovati kombinaci podmíněčného propuštění s dodatečnou vazbou, ale toto řešení zakrývá jen vlastní neurčité odsouzení, je daleko méně názorné a méně pedagogicky účinné.

§ 3 jedná o vývoji otázky neurčitého odsouzení. Zmiňuje se o zjevech středověkých práv, která však nejsou analogií moderního neurčitého odsouzení, ale spíše připomínají vyšetřovací vazbu. Neurčitému odsouzení byla nepříznivá perioda osvětská. Uvěznění neurčitého trvání bylo později odůvodňováno potřebou opatření proti zpětnosti. Neurčité odsouzení propagovala škola pozitivistická a prakticky bylo uskutečněno ve Spojených Státech Severoamerických po vězeňském sjezdu v Cincinnati. Po prvé bylo provedeno Brockwayem v Elmiře a odtud se šířilo poněkud do ostatních států Unie. Mezinárodní vězeňský sjezd v Bruselu roku 1900 je zamítl, ale roku 1910 bylo o něm znovu jednáno za příznivějších místních podmínek ve Washingtoně, když již byla v Evropě připravena půda pro americké instituce. Po dlouhých debatách byl princip neurčitého odsouzení schválen. Od té doby se šíří dále v Americe i v Evropě. Zabýval se jím též druhý sjezd čsl. právníků v Brně (1925) a jednomyslně je doporučil, ač instituce není u nás ještě dost známa.

V § 4 zkoumá S. zevrubněji poměr neurčitého odsouzení k trestu odplatnému. Naznačuje postupy, jimiž se k pojmu »trest« docházelo, a zastává názor, že de lege ferenda má význam toliko představa odplaty jako kriminálně politické maximum. Neurčité odsouzení je otázkou výměry trestu a proto je nelze smířiti s trestem odplatným. Neurčité odsouzení má přizpůsobiti trvání trestu jeho výsledku, kdežto

trvání trestu odplatného má být úměrné vině. Je proto zcela nerozhodno, že i neurčitým odsouzením bylo by možno určit přesněji stupeň viny, neboť toto neurčité odsouzení vedlo by k docela jiné výměře trestu než neurčité odsouzení ve smyslu reformních návrhů. Škola klasická připouští jen neurčité trvání zabezpečovacích opatření.

Princip odplaty je toliko jednou složkou generální prevence, o níž jedná § 5. Trest má upevnit autoritu právního řádu, musí tudíž být pocitován jako spravedlivý (Schmidt). Avšak americké zkušenosti ukazují, že přesvědčení o spravedlivosti trestu není nezměnitelné a že i neurčité odsouzení může být pocitováno jako spravedlivý způsob trestu. Požadavek ochrany svobody jednotlivce vyžaduje, aby trvání trestu nepřesahovalo úměrnou míru. Spodní hranice trvání trestu není již vymezena tak určitě, neboť novější zástupci směru klasického v trestním právu připouštějí, aby bylo od odplaty zcela nebo z části upuštěno. Třeba proto přihlížeti k odstrašujícímu účelu trestání, jehož theoretikové odplaty pravidelně nedbají. Lammasch má za to, že tento účel trestání jest ohrožen neurčitostí trvání trestu, zkušenost však toho nepotvrzuje.

Požadavek ochrany svobody jednotlivce s jedné strany a potřeba odstrašení s druhé strany vedla k odsouzení relativně neurčitému, jež bylo uskutečněno v Severní Americe v různých variacích. Autor doporučuje určit zákonem rámec trvání neurčitého trestu v rozpětí zákonné trestní sazby, což hovoří nejlépe oběma požadavkům. V mezích zákonného rámce možno uskutečňovati požadavky speciální prevence (nauka Hippelova). Naproti tomu soudcovský rámec, jak jest navrhován též v československé osnově trestního zákona ve znění z roku 1925, může učiniti instituci neurčitého odsouzení zbytečnou, poněvadž soudce může vyměřiti rámec až za hranice volnosti, která jest dána již ustanovením o podmíněčném propuštění.

Zmíniv se o námitkách proti neurčitému odsouzení s hlediska tradičních zásad trestního řízení, přistupuje S. v § 6 k řešení otázky, má-li být neurčité odsouzení generální či speciální. Za tím účelem staví proti sobě jednak učení teorie osvícenské o trestu jako sankci porušení společenské smlouvy, učení, které neurčité odsouzení zavrhuje vůbec, jednak učení americké indeterminate sentence a pozitivismu, jež doporučují neurčité odsouzení pro všechny tresty na svobodě. Všeobecné neurčité odsouzení navrhovala osnova italská, ale nevyužila jeho výhod, že totiž by soudce nemusil rozhodovati již

v rozsudku o způsobu trestu. S. podává dále přehled učení, která vyhrazovala neurčité odsouzení pro určité kategorie zločinců a zabývá se blíže naukou Lisztovou. Souhlasí s Lisztem, že neurčité odsouzení nemá smyslu tam, kde účelem trestání jest odstrašení a soudí, že pro tyto případy nelze vyloučiti tresty na svobodě, jichž trvání jest předem určeno.

V § 7 (»Polepšení jako zamýšlený účinek trestání«) opravuje S. nejprve učení Lisztovo v ten smysl, že doporučuje neurčité odsouzení, jehož účelem je polepšení výchovou, jen pro ty zločince, kteří jsou schopni výchovy omezenými prostředky trestu na svobodě. Potom podává historický přehled teorie trestu polepšovacího (Besserungsstrafe). Z prvotního ideálu mravního polepšení vyvíjí se polepšení právní či občanské, jež usiluje o návrat jedince do společnosti jako průměrného řádného člověka. Uskutečněna byla tato myšlenka (v americkém reformačním systému (známkový systém); pro polepšení trestance pokládá se tu za rozhodnou pracovní výuka a návyk k pořádku. S. se dotýká zevrubněji problému vězeňské práce a proti běžné nauce zdůrazňuje, že výuka má důležitost jen pro ty trestance, kteří jí potřebují, poněvadž pochybili z nedostatku výdělečné schopnosti. Podává pak přehled ustanovení čs. osnovy a závěrem se zmiňuje o pokusech odborného zkoumání zločinců po stránce fysické a psychické, jemuž přikládá význam pro určení způsobu trestu soudem samým, nikoliv však pro určení trvání trestu.

§ 8 jedná o úkolech vězeňské správy podle československé osnovy. S. podává tu přehled ustanovení osnovy o postupu v kázeňských třídách a o jejich odlišení; zmiňuje se dále o zaměstnání trestanců podle tohoto návrhu a o vězeňském soudě, který podle jeho mínění vyhovuje všem požadavkům, které je kláští na orgány rozhodující o trvání trestu.

V § 9 dotýká se nedostatku statistiky neurčitého odsouzení v Severní Americe a zmiňuje se o pesimistické prognose prof. Rouxa, pokud jde o polepšovací výsledky trestů na svobodě. Leč přes to možno podle mínění S. doufat, že se neurčité odsouzení osvědčí také v praxi. Jeť nerozlučnou částí systému, který obrací pozornost od trestného činu k osobě zločincově a jehož důsledkem je též podmíněčné odsouzení a propuštění.

V dodatku podává dogmaticky přehled podmínek neurčitého odsouzení podle § 67 čs. osnovy a analyzuje jeho poměr k zabezpečovacím opatřením touto osnovou navrhovaným.

Jak patrně z uvedeného obsahu, vynasnažil se S. všestranně osvětliti problém neurčitěho odsouzení a sluší uznati, že se mu to podařilo. K tomu velmi přispělo, že omezil vlastní předmět svých úvah na neurčitě odsouzení v užším smyslu (americkou indeterminate sentence) s vyloučením jiných příbuzných opatření, která sice mají s touto institucí společné neurčitě trvání omezení svobody, ale postrádajíce povahy trestu bývají zahrnována názvem zabezpečovacích opatření. S. přihlíží ve svých úvahách pilně nejen k tomu, co bylo napsáno o této otázce u nás, nýbrž i k literatuře německé, francouzské a anglo-americké. (U anglického citátu na str. 84 bylo nedopatřením opominuto uvést pramen.) Zejména sluší vítati, že si povšimnul také nejnovější literatury, totiž publikací II. sjezdu československých právníků v Brně a IX. mezinárodního vězeňského sjezdu v Londýně, pokud se touto otázkou zabývají.

Otázka neurčitěho odsouzení náleží mezi stejně aktuální jako sporné problémy reformy trestního práva nejen u nás, nýbrž i v jiných státech. V teorii nalezla své horlivé přívržence, ale také odpůrce, a to jak z důvodů zásadních, tak i pro obtíže praktické uskutečnitelnosti. Sluší uznati, že S. šťastně proplová mezi Scyllou a Charibdou těchto sobě odporujících názorů, opíraje se o svůj střizlivý úsudek, který mu umožňuje postřehnouti příznivé stránky myšlenky neurčitěho odsouzení, aniž mu zase dovoluje přehlížeti obtíže provedení. Vůbec patří toto střizlivé usuzování a odvažování daných možností praktických ku přednostem spisu. V té příčině budiž namátkou ukázáno na to, co S. praví o práci vězeňské (str. 65n). Tyto i jiné úvahy jeho ukazují, že jich autor se snažil proniknouti dané otázky nejen teoreticky, nýbrž že měl i v praxi příležitost obeznámiti se s poměry ve věznicích.

Jest vítati, že S. přihlíží ve své práci k ustanovením čs. osnovy trestního zákona, a to nejen osnovy původní, jejíž všeobecná část byla uveřejněna v roce 1921, nýbrž s dovolením ministerstva spravedlnosti také k novému jejímu zpracování, tiskem dosud nevydanému. Obě osnovy souhlasí v tom, že se zavádí instituce neurčitěho odsouzení pro polepšitelné osoby od 18 do 30 let, má-li soud za přiměřený trest od 1 do 8 let. S. správně vytýká rozdíl mezi původní a revidovanou osnovou záležející v tom, že podle původní osnovy soudce omezuje svůj výrok na určení zákonné sazby, kdežto podle osnovy revidované určuje soudce sám dolejší i hořejší hranici trestu — (S. mluví tu na str. 85 o »sazbě« v takovém spojení, že by se tím

mohla rozuměti sazba zákonná) —, jsa při tom vázán maximum zákonné sazby. S. dává přednost prvnímu řešení, obává se, aby soudy podle řešení druhého nezúžovaly příliš rámec trestní, čímž by účel samé instituce byl mařen. S. má za to, že jde tu o »přílišný ústupek tradičním představám, který může ohroziti osud celé instituce a nutí k úvaze, nestane-li se v této formě neurčité odsouzení skutečně zbytečným, jak namítali jeho odpůrci« (str. 46).

Tento úsudek ukazuje, že S. nepostřehl důvodu i dosahu ustanovení § 67 revidované osnovy, podle něhož je rozhodné nikoli, zdali zákonná sazba se pohybuje v mezích od 1 do 8 let, jak tomu bylo podle osnovy původní, nýbrž zdali trest, který by soud in concreto uložil, nepřesahuje tyto meze. V tomto rozdílu vězí totiž i klíč k výše uvedenému, autorem vytýkanému odchýlení se revidované osnovy od osnovy původní. Kdyby bylo zůstalo při původním ustanovení osnovy, že soudce »neurčitě odsuzující« stanoví toliko sazbu zákonem na trestný čin uloženou, byly by, hledíc na to, že tato sazba by nesměla převyšovati maximum osmi let, z neurčitého odsouzení vyloučeny všechny činy, na kteréž je zákonem stanovena sazba s vyšší hořejší hranicí než osmiletou. To byla by však značná část zločinů, zejména takových, na které je zákonná sazba složená ze dvou i tří stupňů, na př. žhářství a jiná obecná ohrožení trestná, žalářem od 2 do 20 let, a j. v. (Sohnařovi nebylo arci toto skládání několika stupňů v jedinou trestní sazbu, které se vyskytuje v dosud neuveřejněné zvláštní části osnovy, asi ještě známo, jak patrně z jeho výpočtu na str. 85.) Tím by byla valně zúžena oblast této instituce a to bez závažného vnitřního důvodu. Revidovaná osnova, dávajíc soudci právo při neurčitém odsouzení stanoviti samostatně nejkratší a nejdelší trvání trestu, umožňuje mu užití této instituce u všech zločinů, vyjímajíc takové, na něž je sazba s vyšším minimem než osmiletým, tedy žalář od 10 do 20 let nebo žalář doživotní. Z toho je viděti, že příčina změny v revidované osnově byla ne, jak S. myslí »ústupek učiněný tradičním představám«, nýbrž snaha umožniti, aby instituce neurčitého odsouzení bylo užíváno ve vytyčených mezích zásadních v rozsahu co nejširším. Je věcí správného pojmání účelu této instituce, aby snad soudy přílišným zúžováním trestního rámce neztěžovaly dosažení tohoto účelu nebo dokonce neučinily celou instituci ilusorní.

Jak bylo již výše uvedeno, snaží se S. osvětliti poměr me-

zi neurčitým odsouzením a zabezpečovacími opatřeními přijatými čs. osnovou (odkázáním do robotárny, ústavu pro choré vězně a do přechovatelny), při čemž řeší případně řadu pochybných otázek, jimiž se praksi po uzákonění osnovy bude zabývat. Tu by si bylo toliko přáti poněkud zevrubnějšího objasnění poměru k odkázání do ústavu pro choré vězně (str. 88), jehož vyřešení bude moci po leckteré stránce býti pochybným. Stejně by byl žádoucí jasnější výklad při vytyčení rozdílu učení pozitivismu a theorie americké indeterminate sentence od příslušného návrhu Lisztova (str. 54). Také věta: »Pripouští-li zákon neurčité odsouzení, není již soudce rozhodující o vině zákonným soudcem«, (str. 79), potřebovala by, tuším, objasnění.

Po stránce jazykové sluší vytknouti některé nesprávnosti, jako spolupůsobiti na vzrůstu (str. 16), následovati požadavků theorie (str. 16, m. přijmouti, vyhověti), jaký účel trest má dosáhnouti (str. 53, pozn. 146), přivoditi polepšení (str. 57), dopustiti se činu pod vlivem (str. 64), dále pravidelně užívání slova cíl m. účel, konec, zejména také ve spojení »sledovati cíl« (ein Ziel verfolgen), u nás arci již málem zdomácněným.

Jinak je sloh spisu správný i koncisejší a dobře přiléhá k myšlenkám, které autor chce vyjádřiti.

Celkem sluší bez výhrady uznati, že S. svým spisem, jež předložil jako habilitační spis české právnické fakultě v Praze, nejen plně prokázal svou způsobilost k samostatnému řešení trestně-právního problému methodou vědeckou, nýbrž že jím i platně přispěl k osvětlení aktuální otázky, kterou si obral za předmět své práce.

Mířička.

L. Oppenheim: **Mezinárodní právo.** Přeloženo podle třetího vydání, pořízeného r. 1920 Ronaldem F. Roxburgem za redakce dra Jar. Kallaba. Díl I., 1924, str. XXXI a 716, díl II. 1925, str. XXXVII a 614.

Včlenění našeho státu do mezinárodního společenství zvýšilo význam práva mezinárodního pro náš právní i politický život. Potřebě hlubší znalosti práva mezinárodního nemohla plně sloužiti naše věda právní, která se mnoho právem mezinárodním nezabývala, a proto bylo nutno za tím účelem sáhnouti po náhradě ze světové literatury. Redakce Politické knihovny rozhodla se pro překlad Oppenheimova systému práva mezinárodního, který pro svou logickou strukturu a pronikavou právní analýsu jest vším právem pokládán za dílo klasické. Oppenheim